ગુજરાતની મુખ્યનદીઓ

ક્રમ	નદીનું નામ	લંબાઇ	ઉદ્દગમ સ્થાન
૧	આજી	૧૦૨ કિ.મી.	• લોધિકા ગામ પાસેથી સરધારા ટેકરીઓથી નીકળી કચ્છના અખાતને મળે છે. • રાજકોટ અને જામનગર જિલ્લાની મહત્વની નદી છે. • આજી ડેમ રાજકોટ પાસે આવેલો છે. રાજકોટ શહેરને પીવાનું પાણી પુરૂ પાડે છે.
૨	અંબિકા	૧૩૬ કિ.મી. (ગુજરાતમાં ૫૪ કિ.મી)	• સાપુતારાની વાસંદાની ટેકરીઓમાંથી નીકળી અરબ સાગરને મળે છે. • ડાંગ અને નવસારી જિલ્લાની મહત્વની નદી છે. • આ નદી પર ગીરા નામનો ધોધ આવેલો છે.
૩	ઔરંગા (દક્ષિણ ગુજરાત)	૯૭ કિ.મી.	• ધરમપુર નજીક ભેરવી ગામ પાસેથી નીકળી અરબ સાગરને મળે છે.વલસાડ નજીક ખંભાતના અખાતને મળે છે. • વલસાડ જિલ્લાની મહત્વની નદી છે. વલસાડ શહેર ઔરંગા નદીને કિનારે વસેલું શહેર છે.
૪	બનાસ (ઉત્તર ગુજરાત)	૨૬૬ કિ.મી.	• અરવલ્લીની ટેકરીઓમાંથી નીકળી અરબ સાગરને મળે છે. • બનાસ નદીનું પ્રાચીન નામ પર્ણાશા છે. • બનાસ નદીના નામ પરથી બનાસકાંઠા જિલ્લાનું નામ પડ્યું છે.
૫	ભાદર	૧૯૪ કિ.મી.	• જસદણ નજીક આણંદપરથી નીકળી નવી બંદર પાસે અરબ સાગરને મળે છે.
૬	નર્મદા (દક્ષિણ ગુજરાત)	૧૨૮૯કિ.મી. (ગુજરાતમાં ૧૫૮ કિ.મી)	• મૈકલપર્વતના અમરકંટક (મધ્યપ્રદેશ) ટેકરીઓમાંથી નીકળી ભરૂચ નજીક ખંભાતના અખાત ને મળે છે. પ્રાચીન નામ રેવા છે. • મધ્યપ્રદેશથી હુકમેશ્વરપાસેથી ગુજરાતમાં પ્રવેશ કરે છે.નર્મદા નદી મધ્યપ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર અને ગુજરાતના નર્મદા અને ભરૂચ જિલ્લામાંથી પસાર થાય છે. • નર્મદાનો ગુજરાતમાં પ્રવેશ હાફેશ્વર (છોટાઉદેપુર જિલ્લામાંથી) થાય છે. તેની આગળ નવાગામ પાસે સરદાર સરોવર આવેલો છે. • સરદાર સરોવર બંધ નજીક ' સાધુબેટ' ખાતે સરદાર પટેલનું 182 મીટર ઊંચાઈ પર' સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી' આવેલું છે. • આ નદી પર સુરપાણેશ્વરનો ધોધ આવેલો છે.
૭	સાબરમતી (મધ્ય ગુજરાત)	418 કિ.મી. (ગુજરાતમાં 321 કિ.મી)	• રાજસ્થાનની અરવલ્લીણી ટેકરીઓમાં આવેલા વેકરીયા પાસેના ઢેબર સરોવર નીકળી વડગામ પાસે ખંભાતના અખાતને મળે છે. જે વિસ્તાર ' કોપાલીની ખાડી' તરીકે ઓળખાય છે. • સૌથી વધુ જિલ્લામાંથી પસાર થતી એકમાત્ર નદી છે. અને ગુજરાતની સૌથી લાંબી નદી છે.

gnanbhandar.com

			• સાબરમતી નદી ગુજરાતમાં સાબરકાંઠા જિલ્લામાંથી પ્રવેશી અનુક્રમે સાબરકાંઠા, બનાસકાંઠા,મહેસાણા,ખેડા, અમદાવાદ, ગાંધીનગર અને આણંદમાંથી પસાર થાય છે.
૮	રૂપેણ (ઉત્તર ગુજરાત)	૭૫ કિ.મી	• તારંગાની ટૂંગા પર્વતની ટેકરીઓમાંથી નીકળે છે. કચ્છના રણમાં સમાઈ જાય છે. • રૂપેણ નદી મહેસાણા અને પાટણ જિલ્લામાંથી પસાર થાય છે.
૯	શેત્રુંજય	૨૨૭ કિ.મી.	• અમરેલી જિલ્લાની સૌથી મોટી નદી છે. • ગીરના જંગલમાં આવેલી ચાંચાઇ ટેકરીમાંથી નીકળી ધારી ગામ અરબી સ્મૂદ્રને મળી જાય છે. • ખોડિયાર જલાશય યોજના આ નદી ઉપર બંધ બાંધવામાં આવેલ છે.
૧૦	સરસ્વતી (ઉત્તર ગુજરાત)	૩૬૦ કિ.મી	• ગીર જંગલ કોટેશ્વર ડુંગરમાંથી નીકળી કચ્છના રણમાં સમાઈ જાય છે. • સરસ્વતી નદી બનાસકાંઠા અને પાટણ જિલ્લામાંથી પસાર થાય છે. • સરસ્વતી નદીને ‘ કુંવારિકા’ નદી પણ કહેવામાં આવે છે. સૌથી પ્રાચીન નદી માનવામાં આવે છે.
૧૧	તાપી (દક્ષિણ ગુજરાત)	૭૨૪ કિ.મી. (ગુજરાતમાં ૨૨૪ કિ.મી)	• બેતુલ (મધ્યપ્રદેશ) સરોવરથી નીકળી તાપી હરણફાળ નામના સ્થળેથી ગુજરાતમાં પ્રવેશે છે. અને સુરત નજીક ડુમસ પાસે ખંભાતના અખાતને મળે છે.તાપી કાયમી વહેતી નદી છે. • મધ્યપ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર અને ગુજરાતમાં તાપી અને સુરત જિલ્લામાંથી પસાર થાય છે. • તાપી નદી પર ઉકાઈ અને કાકરાપાર યોજનાઓ આવેલી છે. • નર્મદા અને મહી ઉપરાંત તાપી ત્રીજી નદી મોટી નદી છે જે પૂર્વથી પશ્ચિમ દિશામાં વહે છે. તેને સૂર્યપુત્રી તરીકે પણ ઓળખાય છે.
૧૨	સુકભાદર	૧૧૨કિ.મી.	• સુકભાદર નદી ચોટીલા નજીક મદાવા ડુંગરમાંથી નીકળી ધોલેરા નજીક ખંભાતના અખાતને મળે છે. • સુકભાદરએ સાબરમતીની ઉપનદી છે . વૌઠા ખાતે સાબરમતી નદીમાં મળી જાય છે. • સુકભાદર નદીના કિનારે ધંધુકા અને રાણપુર શહેર આવેલા છે.
૧૩	પૂર્ણા	૮૦ કિ.મી.	• સહ્યાદ્રિ પર્વતમાળામાં પીપલદહાડ નજીકથી નીકળી નવસારી નજીક અરબસાગરને મળે છે. • સુરત અને નવસારી જિલ્લાની મહત્વની નદી છે. • પૂર્ણા નદીને ‘ પયોશીણી’ પણ કહેવામાં આવે છે.
૧૪	ભોગાવો	૧૦૧ કિ.મી.	• સુરેન્દ્રનગર જીલ્લાના ચોટીલાના નવા ગામ પાસેના ડુંગરોમાંથી નીકળી વઢવાણ પાસેથી પસાર થઇ નળ સરોવરને મળે છે. • આ નદી પર ‘ નાયકા’ અને ‘ ધોળીધજા’ નામના બંધ બાંધવામાં આવ્યા છે.
૧૫	મીંઢોળા	૧૩૫ કિ.મી.	•

gnanbhandar.com

૧૬	વાત્રક (મધ્ય ગુજરાત)	૧૭૮કિ.મી.	• અરવલ્લી ગિરિમાળા(ડુંગરપુરની ટેકરીઓમાંથી)ઓમાંથી નીકળી પાલા ગામ પાસે સાબરમતી નદીને મળે છે. • આ નદીની સહાયક નદીઓ મેશ્વો, એરૂ, માઝમ અને શેઢી છે. • નદીનું પ્રાચીન નામ વાત્રાગ્નિ અને વેદવતી છે. • આ નદીને કિનારે સુપ્રસિદ્ધ ઉત્કંઠેશ્વર મહાદેવનું મંદિર આવેલું છે)
૧૭	બ્રાહ્મણી	૭૫ કિ.મી.	• મોરબીના ધોળિયા ગામ પાસેથી નીકળી કચ્છના નાના રણને મળે છે.
૧૮	હિરણ	૪૦ કિ.મી	• ગીરના જંગલમાં આવેલ સાસણટેકરીઓમાંથી નીકળે છે. તાલાલા પાસે વિલીન થઈ જાય છે.
૧૯	હાથમતી (મધ્ય ગુજરાત)		• હાથમતી અરવલ્લી પર્વતમાળામાંથી નીકળી સાબરમતી નદીમાં સમાઈ જાય છે. સાબરમતીની ઉપનદી છે • આ નદી અરવલ્લી અને સાબરકાંઠા જિલ્લામાંથી પસાર થાય છે. • આ નદીને ‘ કિરાત કન્યા’ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. • આ નદીને કિનારે ભિલોડા અને હિંમતનગર શહેર વસેલા છે. આ નદીની સહાયક નદી ગુહાઈ છે.
૨૦	ઢાઢર	૧૪૨ કિ.મી	• પાવાગઢના ડુંગરોમાંથી નીકળી ખંભાતના અખાતને મળે છે. • વિશ્વામિત્રી નદીની સહાયક નદી છે.
૨૧	મચ્છુ	૧૩૦ કિ.મી	• મચ્છુ નદી જસદણ તાલુકાનાં દહીસરાવ ગાંન પાસેથી નીકળી કચ્છના નાના રણમાં સમાઈ જાય છે. • મોરબી, સુરેન્દ્રનગર અને રાજકોટ જિલ્લાની મહત્વની નદી છે.
૨૨	નાગમતી	૫૦ કિ.મી	• કચ્છ જિલ્લાના ભારપરા ગામ નજીકથી નીકળે છે. • ગંજોડ જલાશય યોજના હેઠળ બંધ બાંધવામાં આવેલ છે.
૨૩	ભૂખી	૨૮ કિ.મી.	• કચ્છ જિલ્લાના અંગીયા ગામ પાસેથી નીકળે છે.
૨૪	ભોગાવો		•
૨૫	દમણગંગા	૧૩૧.૩૦ કિ.મી	• પશ્ચિમ ઘાટમાંથી નીકળી અરબી સમુદ્રને મળે છે. • વાપી શહેરને પીવાનું પાણી પુરૂ પાડે છે.
૨૬	મહી	૫૮૦ કિ.મી	• મધ્યપ્રદેશના મિંડા ગામમાંથી નીકળી રાજસ્થાનના વાગડ વિસ્તારમાં થઈને ગુજરાતમાં પ્રવેશે છે. અને અરબી સમુદ્રમાં ભળી જાય છે. • આણંદ જિલ્લાની મહત્વની નદી છે. મહી નદીના નામ પરથી મહીસાગર જિલ્લાનું નામ પડ્યું છે. આ નદી પર કડાણા, વણાકબોરી અને બાંસવારા બંધ આવેલા છે.
૨૭	કંકાવટી	૪૦ કિ.મી	• ભીમપુર ગામ પાસેથી નીકળી કચ્છના અખાતને મળે છે.
૨૮	ઘેલો	૧૧૮ કિ.મી	• કલજર ગામ પાસેથી જસદણની ટેકરીઓમાંથી નીકળી અરબી સમુદ્રને મળે છે.
૨૯	કરજણ		• સુરત જિલ્લાના ઉમરપાડા તાલુકાનાં જંગલોમાંથી નીકળી બરકાલગામ પાસે નર્મદાને મળે છે.

gpnbhandar.com

૩૦	પુષ્પાવતી (ઉત્તર ગુજરાત)		• આ નદીનું ઉદ્દ્‌ગમ સ્થાન ઊંઝા તાલુકામાં છે. તે બેચરાજી તાલુકામાં રૂપેણ નદી સાથે જોડાય છે. • આ નદીના કીનારેબ સૂર્યમંદિરમાં ઉત્તરાર્ધ મહોત્સવ ઉજવાય છે.
૩૧	બનાસ	૨૭૦ કિ.મી.	• રાજસ્થાનના ઉદેપુર ટેકરીઓમાના શિહોરી જીલ્લાના સિરવણના પહાડમાંથી નીકળી કચ્છના રણમાં સમાઈ જાય છે. • આ નદી બનાસકાંઠા અને પાટણ જિલ્લામાંથી પસાર થાય છે. • બનાસ નદીનું જૂનું નામ પર્ણાશા છે. • ગુજરાતની લાંબામાં લાંબી નદી અને સૌથી મોટી કુંવારિકા નદી છે.
૩૨	વિશ્વામિત્રી		• વિશ્વામિત્રી નદી પાવાગઢના ડુંગરોમાંથી નીકળી ઢાઢર નદીને મળી ખંભાતના અખાતને મળે છે. • આ નદીને કિનારે વડોદરા અને પંચમહાલ શહેર વસેલા છે. • આ નદીમાં મગરોનુઈ સંખ્યા વધુ હોવાથી ગુજરાતમાં અને દેશમાં ‘ મગરોની નદી’ તરીકે ઓળખાય છે.
33	ઢાઢર	૧૪૨ કિ.મી	• આ નદીનું ઉદ્દ્‌ગમ સ્થાન છોટાઉદેપુરની ટેકરીઓમાંથી નીકળી જંબુસર નજીક ખંભાતના અખાતને મળે છે. • ઉપનદીઓમાં વિશ્વામિત્રી, જંબુનદી, દેવ અને સૂર્યનદી છે.
૩૪	ભાદર	૨૬૦ કિ.મી	• ભાદર નદી જસદણણી પૂર્વમાં મદાવા (રાજકોટ)ડુંગરમાંથી નીકળી અરબસાગરને મળે છે. • ઓઝત, ઉબેણ, ઉતાવળી,ફોફલ, મોજ અને મુન્સર તેની સહાયક નદીઓ છે. • આ નદીને કિનારે જેતપુર, જસદણ, ધોરાજી, ઉપલેટા અને કુતિયાણા શહેર વસેલા છે. • સૌરાષ્ટ્રણી લાંબામાં લાંબી અને મોટી નદી છે. ગુજરાતમાં જ નીકળતી અને ગુજરાતમાં જ વહેતી સૌથી લાંબી નદી છે.

gnanbhandar.com